

Õiguskantsler

Teie 03.06.2013 nr

Meie 04.10.2013 nr 6-1/130976/1304230

**Seisukoht vastuolu mittetuvastamise kohta
Kaitseväekohustuse sätestamine naissoost tegevväelastele**

Lugupeetud []

Pöördusite minu poole avaldusega, milles tõstasite küsimuse kaitseväeteenistuse seaduse (KVTS) ja kaitseväeteenistuse seaduse rakendamise seaduse (KVTRS) kooskõlast Eesti Vabariigi põhiseadusega.

Võttes arvesse Teie ja kaitseministri seisukohti ning välja kujunenud kohtupraktikat, selgitan, et ei tuvastanud KVTS § 2 lg 2 punkti 4 ning KVTRS § 17 lõigete 6 ja 8 vastuolu Eesti Vabariigi põhiseadusega. Teisisõnu ei tuvastanud ma, et Eesti Vabariigi põhiseadusega on vastuolus olukord, kus alates 01.04.2013 seati naissoost tegevväelaste kaitseväeteenistuses jätkamise eelduseks kaitseväekohustuse võtmine.

Asjaolud ja menetluse käik

1. Avaldasite, et enne 01.04.2013 kehtinud kaitseväeteenistuse seaduse alusel puudus naissoost kaadrikaitseväelasel riigikaitsekohustus. 01.04.2013 seati teenistuses jätkamise eelduseks see, et ka naissoost kaitseväelane võtab endale vabatahtlikult kaitseväekohustuse samas mahus meessoost kaitseväelastega. Teie sõnul tõi kaitseväekohustuse võtmisega mitte nõustumine kaasa teenistusest vabastamise.

2. Eelneva pinnalt tõstata te peamiselt küsimused sellest, kas naissoost teenistujatele võrreldes varasemaga lisakohustuste seadmine on olnud põhiseaduspärane või mitte. Lisaks soovite teada seda, kas olukord, kus naissoost teenistuja ei soovinud endale kaitseväekohustusega kaasnevat lisakohustusi ning seetõttu teenistusest kaalutusõigust kohaldamata vabastati, on proportsionaalne. Teisisõnu tahate teada, kas saavutatava eesmärgi suhtes on proportsionaalne see, et teenistusest vabastati eranditult kõik naissoost kaitseväelased, kes ei nõustunud kaitseväekohustust võtma ning vabastamisel ei arvestatud seda, kui kaua inimene oli teenistuses olnud või kui kaua jäi tal teenida nt selleks, et saada Kaitseväe pensioni.

3. Samuti tõstata te küsimuse sellest, kas olukorras, kus Teie teenistusest vabastamise on kaasa toonud mitterõustumine enda andmete kandmisega kaitseväekohustuslaste registrisse, on põhjust rääkida koondamise situatsioonist.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

4. Pöördusin 07.08.2013 teabe nõudmisega nr 6-1/130976/1303445 kaitseministri poole¹.
5. Kaitseminister vastas 05.09.2013 teabe nõudmise vastusega nr 2.1-1/13/3394 ja leidis, et põhiseaduspärane on olukord, kus tegevteenistusse asuda sooviv isik peab omama kaitseväekohustust. Minister lisas: "PS ei sätesta, et kohustus teenida Kaitseväes peaks olema vaid meessoost kodanikel, kuid näeb ette võimaluse seaduse alusel kohustada isikuid kaitseväeteenistusse või asendusteenistusse asuma [---], mistõttu on vajalik määratleda isikute ring, kellele vastavat kohustust panna saab, samuti kohustuse tekkimise tingimused. Nii eelmine kui kehtiv KVTS on sätestanud, et automaatselt tekib Kaitseväes teenimise kohustus, mille täitmiseks on riigil õigus rakendada vajadusel riikliku sundi meessoost isikutel kindlasse vanusesse jõudmisel [---] või Eesti kodakondsuse omandamisel."
6. Minister lisas, et inimese teenistusse võtmisel annab riik talle oskused, mida on võimalik riigi sõjalises kaitstes kasutada ning kuna riigi sõjaline kaitse ei saa olla üksnes vabatahtlikkusele tuginev, on vajadus välja õpetatud isikuid kohustada riigikaitsest osa võtma. Minister selgitas, et: "Arvestades kaitseväeteenistuses antud väljaõpet ning riigi kulutusi väljaõppe korraldamisel, ei ole põhjust väljaõppe saanud isikutele kohustuste panemisel teha vahet lähtuvalt soolisest kuuluvusest. Kaitseväe sõjaväelise väljaõppe saanud naissoost isikute ja meessoost isikute hilisema võrdse kohtlemise eesmärgil on õige naissoost isikutele kaitseväekohustuse laiendamine. Soolise võrdsuse tagamiseks on kehtivas KVTSis ette nähtud naissoost isikutele enne kaitseväeteenistusse võtmist vabatahtlik kaitseväekohustuse võtmine, millest vabanemine toimub meessoost isikutega samadel alustel."
7. Kuigi eelmise KVTSi kehtivuse ajal naissoost kaadrikaitseväelastel kaitseväeteenistuskohustust ei olnud, ei kaasne kaitseväekohustuse võtmisega uue seaduse alusel tegevväelasele teenistusega ministri hinnangul olulisi lisakohustusi. Minister on arvamusel, et lisakohustusest on võimalik rääkida juhul kui isik lahkub teenistusest, sest sellisel juhul on riigil õigus vajadusel isik õppekogunemisele kutsuda või kaasata kaitseväeteenistusse mobilisatsiooni korral. Ministri hinnangul: "[---] ei ole tegemist kohustusega, mis oluliselt muudab tegevteenistuse olemust. Selle heaks näiteks on kaitseväekohustusega naissoost tegevväelaste arv. Käesoleva aasta 1. mai seisuga võttis umbes 96% 1. aprillil tegevteenistuses olnud naissoost

¹Esitasin kaitseministriile järgmised küsimused: "1. Kuni 31.03.2013 kehtinud KVTS § 126 lg 1 p 3 järgi arvati teenistusest vabastamisel reservi mh naissoost Eesti kodanik juhul, kui ta oli saanud vastava erialase ettevalmistuse või sõjaväelise väljaõppe. Palun selgitage, kas eeltoodust võib järeldada, et kõiki vastava erialase ettevalmistuse või sõjaväelise väljaõppe saanud naissoost kaadrikaitseväelasi käsitleti teenistusest vabastamisel reservväelastena? Kui jah, siis palun selgitage, millised olid erisused naissoost reservväelaste ja meessoost reservväelaste õiguste ja kohustuste vahel. 2. Selgitage palun, kas kuni 31.03.2013 kehtinud seaduse alusel kanti tegevteenistusest vabastatud naissoost kaadrikaitseväelase andmed kaitseväekohustuslike Eesti kodanike riiklikku registrisse (register). Kui jah, palun selgitage, millisel eesmärgil nimetatud kanded sooritati. 3. Selgitage palun, kas kuni 31.03.2013 kehtinud kaitseväeteenistuse seaduse alusel määrati naissoost kaadrikaitseväelasi sõjaaja ametikohtadele? Kui jah, palun selgitage, kas selleks küsiti isikutelt nõusolekut või mitte? 4. Kaitseväeteenistuse seaduse rakendamise seaduse (KVTRS) § 2 lõike 1 järgi kanti kuni 31.03.2013 kehtinud kaitseväeteenistuse seaduse alusel moodustatud mobilisatsiooni riikliku keskreistri kaitseväekohustuslike Eesti kodanike riiklikus registris olevad andmed üle kaitseväekohustuslaste registrisse. Kui teenistusest vabastatud naissoost kaitseväelaste andmed kanti kuni 31.03.2013 kehtinud kaitseväeteenistuse seaduse alusel registrisse, palun selgitage, kas nimetatud andmed kanti üle ka kaitseväekohustuslaste registrisse? 5. Palun selgitage, millistel sisulistel põhjustel peeti vajalikuks 01.04.2013 jõustunud seadusega võimaldada naissoost tegevväelastel teenistuses jätkata üksnes juhul, kui nad võtavad endale kaitseväekohustuse? 6. KVTRS § 17 lg 8 järgi ei maksta hüvitist tegevväelasele, kes vabastati teenistusest seetõttu, et ta ei olnud nõus endale võtma kaitseväekohustust. KVTS § 149 lõike 1 järgi on koondamine tegevväelase vabastamine tegevteenistusest rahuaja ametikohtade arvu vähendamise või teenistuse ümberkorraldamise tõttu. Koondamise eest on tegevväelastele ette nähtud erinevad hüvitised (KVTS § 149 lg 4 punktid 1–4). Palun selgitage, mida on peetud silmas määratluse "teenistuse ümberkorraldamise tõttu" all. 7. Kas olukord, kus inimesele seatakse teenistuses jätkamise tingimusena tulevikku suunatud lisakohustusi, on või ei ole Teie hinnangul käsitletav "teenistuse ümberkorraldamisena"?"

tegevväelastest kaitseväekohustuse ning vaid 4% kasutas võimalust lihtsustatud korras tegevteenistusest lahkuda."

8. Minister on arvamisel, et: "Kaitseväekohustusest isiku jätkamisega tegevteenistuses oleks põhjendamatult ebavõrdsesse olukorda seatud tegevteenistuses olevad isikud, kellel on kaitseväekohustus. Kaitseväeteenistuses antakse isikutele mitmekülgne väljaõpe ja koolitus, mistõttu on riik huvitatud isiku teadmiste ja oskuste rakendamisest kriisiolukorras. Kui osadele tegevväelastele jäetakse valik, kas kriisiolukorras jätkata riigi teenistuses, sealhulgas kohustuslikus korras, või ei, on selline erinev kohtlemine diskrimineeriv isikute suhtes, kellel on kaitseväekohustus. [...] ei saa vaadelda naissoost ja meessoost tegevväelasi eraldi grupina ning tegevväelaste õigused ja kohustused on sarnased, olenemata soost ning kehtiv KVTS kohtleb tegevväelasi võrdselt."²

9. Ministri sõnul on kaitseväeteenistuse seaduses sätestatud "teenistuslike ümberkorralduste" all silmas peetud peamiselt olukordi, kus: "[...] ümberkorraldus on tingitud eelkõige asutusesisest ülesannete ümberjaotamisest või hindamisest, arvestades asutusele püstitatud eesmärgi."

Asjassepuutuvad sätted

KVTS § 2:

"[...]

(2) Kaitseväekohustuslane on:

[...]

4) tegevteenistuses olev üle 60-aastane isik, kes ei ole ületanud piirvanust;

[...];"

KVTRS § 17:

"[...]

(6) Tegevväelane, kellel tegevteenistuse lepingu sõlmimisel puudus kaitseväekohustus, peab tegevteenistuses jätkamise soovi korral esitama Kaitseväe juhatajale 30 päeva jooksul kaitseväeteenistuse seaduse jõustumisest arvates kirjaliku nõusoleku oma andmete kandmiseks kaitseväekohustuslaste registrisse kaitseväekohustuslasena. Kaitseväge edastab esimesel võimalusel tegevväelase kirjaliku nõusoleku Kaitseressursside Ametile isiku andmete tegevväelase andmetena kaitseväekohustuslaste registrisse kandmiseks.

[...]

(8) Käesoleva paragrahvi lõikes 6 nimetatud nõusoleku andmata jätmisel vabastatakse tegevväelane tegevteenistusest hüvitiseta käesoleva lõike alusel kirjaliku nõusoleku esitamise tähtpäevale järgnenud päevast arvates ja teda ei loeta kaitseväekohustuslaseks."

Õiguskantsleri seisukoht

10. Kõnealusel juhul on vajalik leida vastus küsimusele, kas Eesti Vabariigi põhiseadusega on kooskõlas olukord, kus naissoost isiku kaitseväeteenistuses jätkamise eelduseks seati 01.04.2013 jõustunud uue kaitseväeteenistuse seadusega kaitseväekohustuse võtmine, s.o kohustus osaleda sõjalises riigikaitstes kohustuslikus korras.³

² Saadan koopia kaitseministri teabe nõudmise vastusest ka Teile teadmiseks.

³ Näiteks kaasneb kaitseväekohustusega kohustus alluda sõjaaja riigikaitse seaduse § 3 lõikes 3 sätestatu alusel mobilisatsiooni käsule ehk käsule asuda tegevteenistusse. Karistusseadustiku § 254 lõike 2 kohaselt on sõjaajal mobilisatsioonikäsu täitmata jätmise eest ette nähtud karistusena ühe- kuni viieaastane vangistus.

11. Kuni 31.03.2013 kehtinud kaitseväeteenistuse seaduse kohaselt naissoost kaadrikaitseväelastel kaitseväeteenistuskohustus puudus. See tähendas, et piltlikult öeldes puudus riigil sisuline võimalus kohustada naissoost kaadrikaitseväelast täitma selliseid teenistusülesandeid, mida kaitseväelane täita ei tahtnud. Olukorras, kus naissoost kaadrikaitseväelast kohustati täitma teenistusülesandeid, mida ta täita ei tahtnud, oli tal alati võimalik teenistusest lahkuda.⁴ Teenistusest lahkumise võimalus säilis naissoost kaadrikaitseväelasel ka ajal, mil riik vajas sõjalist kaitset.

12. Lisaks puudus võimalus vajaliku väljaõppe saanud ning oskused omandanud naissoost kaadrikaitseväelast mobiliseerida. Just seetõttu ei olnud riigil võimalik naissoost kaadrikaitseväelaste panusega kriisi korral täie kindlusega arvestada, kuna nende osalemine kriisi lahendamises sõltus täielikult nende endi paremast äranägemisest.

13. Tuleb muidugi tähele panna, et erinevalt ajateenijatest oli kuni 31.03.2013 kehtinud kaitseväeteenistuse seaduse alusel ka meessoost kaadrikaitseväelastel teenistusest lahkumise võimalus. Ka meessoost kaadrikaitseväelane võis hetkedel, mil ta tundis, et teenistusülesannete täitmine ei ole talle erinevatel põhjustel enam vastuvõetav, teenistusest lahkuda.⁵ Oluline erinevus nais- ja meessoost kaadrikaitseväelaste vahel seisnes selles, et riik sai meessoost kaitseväelaste panusega mh kriisi korral arvestada, kuna neil oli seadusest tulenev kohustus sõjalises riigikaitstes osaleda.⁶ Seega oli riigil võimalik sundida meessoost kodanikke osa võtma riigikaitsest sõltumata tegevteenistuslepingu olemasolust.

14. Kuigi ma nõustun kaitseministriga selles, et kaitseväekohustuse seadmine naissoost tegevväelaste igapäevateenistuse ja kohustuste osas väga suurt mõju omada ei tohiks, ei saa seda kohustust laiemas plaanis pidada siiski olematuks ega vähetähtsaks.

15. Jättes kõrvale ilmselge asjaolu, mille kohaselt peab riigil olema võimalik veendunult hinnata, milliseid ressursse ta saab kriisi korral riigi kaitseks kasutada, tuleneb tegevväelaste kohustuste ühtlustamise nõue sisulisest vajadusest tagada tegevväelaste **võrdne kohtlemine**.

16. Kaitseminister märgib põhjendatult, et olukorras, kus nais- ning meessoost tegevväelaste kohustuste tase on erinev, võiks tõstatada küsimuse võrdsest kohtlemisest. Minu hinnangul võib olla keeruline põhiseaduspäraselt põhjendada seda, miks peaksid nais- ning meessoost tegevväelaste kohustused olema erinevad olukorras, kus nende õigused ja sotsiaalsed tagatised on samaväärsed.

17. Sestap on tegelikult küsitav see, millistel sisulistel põhjustel peeti võimalikuks kuni 31.03.2013 kehtinud kaitseväeteenistuse seadusega erineva kohustuste määra puhul näha ette nii nais- kui ka meeskaadrikaitseväelasele samaväärne õiguste ja sotsiaalsete tagatiste tase. Teisisõnu ei pruukinud olla põhjendatud see, et kuigi nais- ja meessoost kaadrikaitseväelaste kohustuste tase oli kuni 31.03.2013 kehtinud kaitseväeteenistuse seaduse alusel erinev (naissoost kaadrikaitseväelastel puudus riigikaitsekohustus, st neid ei saanud kohustuslikus korras kaasata

⁴ Kuni 31.03.2013 kehtinud KVTS § 108 lg 1 punkti 1 järgi vabastati kaadrikaitseväelane tegevteenistusest mh tema omal soovil. Soovist teenistussuhe lõpetada pidi kaadrikaitseväelane teatama ette vähemalt kaks kuud (KVTS § 109 lg 1).

⁵ KVTS § 108 lg 1 punkti 1 järgi oli teenistusest lahkumise õigus kõikidel kaadrikaitseväelastel, sh meessoost kaadrikaitseväelastel.

⁶ Kuni 31.03.2013 kehtinud sõjaaja riigikaitse seaduse § 3 lõike 3 järgi kutsuti mobilisatsiooni korral tegevteenistusse reservväelased. Samal ajal kehtinud KVTS § 12 lõike 1 järgi oli reservväelane kaitseväekohustuslane, kes oma tervise seisundi ja vanuse poolest on tunnustatud kaitseväeteenistuskõlblikuks ning arvatud kaitseväe reservi. Kuni 31.03.2013 kehtinud KVTS § 3 lõigete 1 ja 2 järgi oli kaitseväekohustuslane üksnes meessoost isik 16. kuni 60. eluaastani.

riigi sõjalisse kaitse), oli nende sotsiaalsete tagatiste (arstiabi, sissetulek, pension, hüvitised) tase täpselt ühesugune.

18. Nõustun kaitseministriga ka selles, et kuna riik on kulutanud ressursse tegevvälase väljaõppele, peab riigil olema võimalik teatud kindlusega arvestada, et tal on võimalik kaitsevälase oskusi kriisiolukorras kasutada. Riigi sõjalise kaitse olemust silmas pidades peab riik saama kohustada riigikaitsest osa võtma neid, kelle välja õpetamisele ta on panustanud.

19. Eelnevale vaatamata tõusetub kõnealusel juhul küsimus **õiguskindluse** põhimõtte (kitsamalt **õiguspärase ootuse põhimõtte**) järgimisest.

20. Õiguskindluse põhimõtte⁷ järgi peab inimesel olema võimalik olla kindel nii normide sisu osas (õiguselguse põhimõtte) kui ka selles, et kehtestatud normid püsima jäävad (õiguspärase ootuse põhimõtte).⁸

21. Riigikohus on õiguspärase ootuse kohta selgitanud järgmist: "Õiguspärase ootuse põhimõtte kohaselt peab igaühel olema võimalus kujundada oma elu mõistlikus ootuses, et õiguskorraga talle antud õigused ja pandud kohustused püsivad stabiilsetena ega muutu rabavalt isikule ebasoodsas suunas".⁹ Igaühel on: "õigus mõistlikule ootusele, et seadusega lubatud rakendatakse isikute suhtes, kes on hakanud oma õigust realiseerima".¹⁰ "Õiguspärane ootus kaitseb isiku õiguspärast ootust ja usaldust, et isikult ei võeta ära riigi poolt antud õigusi, mida isik on asunud realiseerima".¹¹

22. "Samas ei tähenda õiguspärase ootuse põhimõtte seda, et isikute õiguste piiramine või soodustuste lõpetamine on üldse lubamatu. Õiguspärase ootuse põhimõtte ei nõua kehtiva regulatsiooni kivistamist [---]."¹² Muudatuse lubatavusega seoses tõstab Riigikohus esile vajaduse kaaluda ning seejuures võtta arvesse õigussuhte iseloomu, õigussuhte muutmise ulatust ning sellest tulenevat vajadust ümberkorraldusteks normiadressaatide tegevuses, samuti hinnates, kas muudatus õiguslikus olustikus oli ettenähtav või ootamatu.¹³

23. Üheks oluliseks kriteeriumiks, mille pinnalt hinnata, kas inimese õiguspärast ootust on rikutud, on vaadata, kas PS § 13 lõikest 2 tuleneva mõistliku aja nõuet on täidetud või mitte. Mõistliku aja nõude sisuks on see, et inimese õiguslikku seisundit muutvate uute regulatsioonide jõustamiseks tuleb ette näha piisav aeg selleks, et normi adressaat saaks kõigepealt uute normidega tutvuda ning nendele vastavalt enda elu ümber korraldada. Mõistliku aja nõude eesmärgiks on tagada, et inimesele ei pandaks õigusliku regulatsiooni muutmisega mingeid kohustusi selliselt, et inimesel ei olegi võimalik neid objektiivsetel kaalutlustel täita.¹⁴

⁷ Riigikohus on õiguskindluse põhimõtet tuletanud nii Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) §-st 10 (vt nt RKPJKo 02.12.2004 nr 3-4-1-20-04 p 12) või ka PS § 10 ja § 13 lg 2 koostoimest (vt nt RKÜKo 16.05.2008 nr 3-1-1-88-07 p 31; RKPJo 20.03.2006 nr 3-4-1-33-05 p 21).

⁸ Riigikohus on selgitanud: "Põhiseaduse §-st 10 tuleneb õiguskindluse põhimõtte. Kõige üldisemalt peab see printsiip looma kindluse kehtiva õigusliku olukorra suhtes. Õiguskindlus tähendab nii selgust kehtivate õigusnormide sisu osas (õiguselguse põhimõtte) kui ka kindlust kehtestatud normide püsijäämise suhtes (õiguspärase ootuse põhimõtte)." (RKPJKo 31.01.2007 nr 3-4-1-14-06 p 23).

⁹ RKPJKo 02.12.2004, 3-4-1-20-04, p 13.

¹⁰ RKPJKo 17.03.1999, 3-4-1-2-99 p II.

¹¹ RKPHKo 21.02.2002, 3-3-1-6-02 p 18.

¹² RKPJKo 02.12.2004, 3-4-1-20-04, p 14.

¹³ RKPJKo 02.12.2004, 3-4-1-20-04, p 26.

¹⁴ Arvestades sellega, kuidas Riigikohus on õiguskindluse põhimõtet sisustanud, võib üldistatult asuda seisukohale, et teenistustingimuste muutmise ei ole välistatud. Teisisõnu on Riigikohtu seisukohti silmas pidades võimalik teha õiguslikus regulatsiooni ümberkorraldusi mh muuta teenistustingimusi.

24. Teenistustingimuste ümber tegemisel tuleb seadusandjal silmas pidada seda, et juhul kui muudatuste mõju on inimeste põhiõigustele ja –vabadustele intensiivne, peab inimestel olema piisavalt aega nendega kohanemiseks ning vajalike muutuste ellu viimiseks.

25. Uus kaitseväeteenistuse seadus ning kaitseväeteenistuse seaduse rakendamise seadus võeti vastu 13.06.2012 ning need jõustusid 01.04.2013. Seega oli kõikidel naissoost kaadrikaitseväelastel aega 11 kuud¹⁵ seadusemuudatustest tulenevate vajalike ümberkorralduste tegemiseks.

26. Kuigi uue kaitseväeteenistuse seaduse ning kaitseväeteenistuse seaduse rakendamise seaduse jõustumisel võis tekkida olukord, kus osadel teenistuses olnud kaitseväelastel tuli teenistusest lahkuda, ei olnud teenistussuhte lõppemine nende jaoks seadusemuudatuste vältimatu tagajärg. Nimelt oli kõigil võimalik teenistuses jätkata, kui nad oleksid soostunud võtma endale kaitseväekohustuse.

27. Seadusandjal on õigus teha muudatusi kaitseväeteenistuse tingimustes. Muudatuste tegemisel peab seadusandja andma inimestele piisavalt aega nendega kohanemiseks. Kõnesoleval juhul on seadusandja minu hinnangul nimetatud nõudega arvestanud.

28. Olen veendunud, et kõik kaitseväelased, olenemata sellest, kas teenistuse ajal kehtinud õiguslik regulatsioon seda nõudis või mitte, peaksid alati olema valmis selleks, et kriisi korral tuleb neil riiki oma teadmisi ja oskusi kasutades kaitsta. Nimelt ei ole kaitseväelaste ülesanne üksnes tegeleda riigi sõjaliseks kaitseks valmistumisega. Kaitseväelaste ülesanne on vajaduse korral riiki sõjaliselt kaitsta ning riigil peab olema võimalik arvestada sellega, et mh tegevväelased enda kohustusi täitma asuvad. Selleks, et ülesanded täidetud saaksid, peab riigil olema võimalik kohustada kaitseväelasi kriisiolukorras riiki kaitsma.

29. Tõstatasite küsimuse ka sellest, kas teenistusest vabastatutele tuleks maksta koondamishüvitist.

30. KVTS § 149 lõike 1 järgi on koondamine tegevväelase vabastamine tegevteenistusest rahuaaja ametikohtade arvu vähendamise või teenistuse ümberkorraldamise tõttu. Nõustun kaitseministriga selles, et "teenistuse ümberkorraldamise" all tuleb ennekõike silmas pidada selliseid olukordi, kus nt kaitseväe ülesannete ümber hindamisest tuleneb vajadus struktuurimuudatuseks ning mingid ametikohad kaotatakse. Minule teadaolevalt ei vabastatud naissoost tegevväelaseid teenistusest ametikoha kaotamise, vaid teenistujale esitatud tingimustele mittevastamise tõttu. Sestap ei saanud olla tegemist koondamisega KVTS § 149 lõike 1 mõttes.

31. Siinkohal võib muidugi küsida, kas sellises olukorras, kus teenistusest lahkumine ei ole vabatahtlik ning tuleneb teenistustingimuste muudatusest, oleks seadusandja pidanud ette nägema vabastamise eest eraldi hüvitise.

32. Selliseid olukordi, kus õigusliku regulatsiooni muudatuste tõttu tuleb teenistussuhteid lõpetada, on ka varasemalt ette tulnud.¹⁶ Tavapäraselt sellistel juhtudel inimestele mingit hüvitist ette ei ole nähtud. Viimast ennekõike seetõttu, et seda, kas õigusliku regulatsiooni muudatus

¹⁵ Kümme kuud oli seaduse vastuvõtmisest selle jõustumiseni, ning lisaks anti KTVRS § 17 lõike 6 alusel 30 päeva aega otsustamiseks, kas võtta kaitseväekohustus või mitte.

¹⁶ Näiteks päästeseaduse alusel kehtestatud siseministri 15.02.2011 määruse nr 2 "Päästeteenistujate kutsesobivuse nõuded, sealhulgas füüsilise ettevalmistuse, hariduse- ja tervisenõuded" § 20 lõike 1 järgi pidi kõikidel päästjatel hiljemalt 01.01.2012 olema vähemalt keskharidus. Keskhariduseta päästjad vabastati ning vabastamisel mingit hüvitist ette ei nähtud.

teenistusest vabastamise kaasa toob või mitte, on inimene saanud valdavalt ise mingi ajaperioodi jooksul mõjutada. Teisisõnu ei ole teenistusest vabastamine olnud õiguslike muudatuste automaatne tagajärg, vaid inimesel on endal võimalik lõpptulemust mõjutada. Ka naissoost teenistujatel oli võimalik olnud enda teenistusest vabastamist vältida, kui nad oleksid võtnud kaitseväekohustuse. Seetõttu ei oleks minule teadaolevatele andmetele tuginedes vajalik vabastamisel hüvitamise maksmise ettenägemine (nagu koondamise puhul on).

Kokkuvõte

33. Pöördusite minu poole avaldusega, milles tõstatasite küsimuse sellest, kas Eesti Vabariigi põhiseadusega on kooskõlas olukord, kus 01.04.2013 jõustunud kaitseväeteenistuse ja kaitseväeteenistuse seaduse rakendamise seadusega seati naissoost kaitsevälase teenistuses jätkamise eelduseks kaitseväekohustuse võtmine.

34. Võttes arvesse Teie ja kaitseministri seisukohti ning kohtupraktikat, selgitan, et ei tuvastanud KVTS § 2 lg 2 punkti 4 ja KVTRS § 17 lõigete 6 ja 8 vastuolu Eesti Vabariigi põhiseadusega. Teisisõnu ei tuvastanud ma, et Eesti Vabariigi põhiseadusega on vastuolus olukord, kus alates 01.04.2013 seati naissoost tegevvälaste kaitseväeteenistuses jätkamise eelduseks kaitseväekohustuse võtmine.

Lõpetan Teie avalduse menetlemise.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek Teder

Teadmiseks: Kaitseministeerium
kantselei@kaitseministeerium.ee

Lisa: kaitseministri 05.09.2013 teabe nõudmise vastus nr 2.1-1/13/3394

Raivo Sults 693 8415
raivo.sults@oiguskantsler.ee